

tero ex duobus modis supra relatis, scilicet, vel ut sit qualitas, vel spiritualis motio, quia cogitari non potest accidens spirituale inhærens intellectui aut voluntati, et realiter distinctum ab illis, quodque non sit actus vitalis, sed potius principium proxime activum vitalium actuum, quod in alio prædicamento sit præter qualitatis, actionis, vel passionis; nam mera relatio prædicamentalis non est principium agendi, et supponere debet fundamentum absolutum, quod non potest esse nisi qualitas, aut actio, aut passio, et ideo si quæ est talis relatio resultans, in considerationem non venit. Cætera vero prædicamenta in accidente spirituali locum non habent, ut per se patet, et in superioribus iterum tactum est. Hæc autem gratia, si datur, accidens spirituale est, cum potentiis spiritibus inhæreat, et realiter ab ipsis distincta, cum illis per se infundi debeat.

12. *Impossibile autem est esse solum modum additum potentiæ contra Mendosam.* — Improbabilis enim est opinio alia, quam supra Mendosa refert, scilicet, per hanc gratiam non addi voluntati, verbi gratia, realiter entitatem ab illa distinctam, sed modum quemdam ab illa solum moraliter (ut aiunt), seu formaliter distinctum; hæc, inquam, opinio probabilis non est; quia hæc gratia ut sit principium physicum et principale, in ratione proximæ virtutis, supernaturalium actuum, oportet ut sit entitas perfecta, et in re ipsa distincta a potentia, sicut ipsi sunt actus, præterquam quod neque intelligi potest quid sit ille modus, vel qualis motio in voluntate fiat, ut illum modum acquirat. Præterea licet detur licentia fingendi talem modum, esset constituendus vel reducendus ad aliquod prædicamentum, quod esse non potest, nisi vel qualitatis, vel actionis, aut passionis, et in eis esset quid valde imperfectum respectu actuum proprias supernaturales entitates habentium. Unde non potest esse principium proximum, et principale illorum; imo si peritus philosophus recte consideret, fortasse non inveniet accidens, quod sit modus tantum et non propria entitas, quod sit propria virtus, et principium per se agendi, sed ad summum conditio requisita, vel conferens ad actionem, ut figura, motus, et similes. Concludimus ergo non posse intelligi talem gratiam, nisi quæ motio aut qualitas sit.

13. *Principium istud non est motio quæ reducenda esset ad qualitatem: est enim via ad terminum qui qualitas est.* — Addimus vero ulterius motionem necessario reducendam esse ad qualitatem. Primo, quia motio in suo

esse, oportet ut passio vel actio sit, et consequenter ut sit via ad aliquem terminum, non enim potest intelligi via sine termino, ut supra tractando de principio gratiæ excitantis ostendi, et omnia ibi dicta possunt hic applicari: nam est eadem proportionalis ratio, et inferior tractando de concursu et de gratia efficaci, hoc iterum inculcare necessarium erit; terminus autem illius motionis non potest esse nisi qualitas, ut discursus in præcedenti paragrapho factus convincit; ergo necessarium est, quantum ad præsentem quæstionem attinet, motionem illam ad qualitatem reducere; quia cum motio illa sit via ad suum terminum, sive per modum actionis, sive per modum passionis, ut sic non est principium per se agendi alium actum perfectum, tum quia ut sic habet rationem imperfectam; tum etiam quia nulla entitas est principium agendi aliud, donec in suo esse jam sit integre constituta: quamdiu autem entitas concipitur quasi in via, non est in suo esse plene constituta, et ideo ut sic non est principium agendi aliud, sed solum suum terminum per modum tendentiæ ad illum.

14. *Deinde quomodo a suo termino non distingueretur, non posset esse causa principalis.* — Accederet quod, licet admitteremus illam gratiam per modum puræ motionis non habentis aliquem intrinsecum terminum, non posset esse principalis virtus proxima effectrix supernaturalium actuum, sed solum instrumentalis: hæc autem gratia ponitur a dictis auctoribus ut virtus principalis, æque ac habitus infusus, imo non admittunt actus vitales posse fieri per instrumentalem virtutem, et nos etiam de principali virtute adjuvante tractamus, quæ suppleat vicem habitus: nam instrumentalem distinctam a voluntate, vel impossibilem in eo sensu, vel nulla ratione fundatam esse credimus. Quod autem pura motio, etiamsi admittatur, non possit esse virtus principalis, probatur, tum quia non potest esse nisi entitas valde imperfecta, cum dicatur consistere tantum in fieri, et non in aliquo facto esse; tum etiam quia res omnes quæ non agunt nisi per motionem receptam ab alio, solum intelliguntur agere, ut instrumenta; imo, si argumentum sumendum est ab his quæ experimur in instrumentis artis, quæ non agunt nisi mota, illa motio non solum non dat virtutem agendi, verum potius supponit illam, et tantum est quasi conditio requisita ad modum agendi. Concludimus ergo, si talis gratia datur, esse debere per modum qualitatis a solo

Deo infusæ, ut voluntatem in actu primo ad agendum constituat.

15. *Non est etiam hoc principium qualitas.* — Contra hanc ergo qualitatem objicit primo Mendosa supra, quia fieri non potest ut specie distinguatur ab habitu ad quem talis actus natura sua pertinet, ut, verbi gratia, a charitate, si actus ille sit amoris Dei super omnia. Assumptum probat, quia illa qualitas est actus primus tendens in idem objectum materiale et formale, tanquam principium actus ejusdem speciei; ergo non habet unde possit ab habitu charitatis specie distingui, quod ille amplius non urget. Alii vero respondent illam qualitatem distingui ab habitu, non tantum specie, sed etiam genere subalterno, quia non est qualitas permanens sicut habitus, sed quasi transiens, seu habens esse quasi fluens, quod non durat, nisi quamdiu durat operatio. Hanc vero responsionem ego impugnavi in 1 part., tract. 1, lib. 2, cap. 16, disputando similem quæstionem de lumine gloriæ et visione beata, quia illa qualitas licet ex voluntate Dei possit non diutius conservari quam dum actus durat, non potest hoc fundari in natura intrinseca talis qualitatis, vel saltem nullum nos habemus fundamentum, aut iudicium, vel exemplum alicujus spiritualis qualitatis habentis talem proprietatem connaturalem: ex majori autem vel minori duratione rei ex sola voluntate Dei extrinseca, non potest sumi argumentum distinctionis specificæ, ut per se notum est, quia eandem rem potest Deus majori vel minori tempore conservare, prout voluerit.

16. *Non est aliquid transiens.* — Antecedens patet, quod illa qualitas, si datur, non pendet ab actu qui per eam fit, sed potius actus ab ipsa; eam ergo ex hac parte non repugnat permanere, etiamsi actio cesset. Deinde non pendet ab activo influxu potentiæ, quia non est actus vitalis, seu secundus, sed primus ab alio receptus; aliunde vero est illa qualitas spiritualis, et in spirituali subjecto, pendensque in fieri et esse tantum a Deo; ergo ex suo genere est incorruptibilis, præsertim si non habet contrarium; vel si illud habet, saltem quamdiu ab illo non expellitur, non habet ex se unde desinat esse, nisi ex voluntate Dei nolentis illam conservare, quod etiam facere potest in habitu; ergo de se non est minus permanens quam habitus; quod recte explicatur exemplo adducto de visione Dei, et lumine gloriæ; nam si Paulus, verbi gratia, in via, ad visionem Dei brevi tempore raptus est medio aliquo lumine, tanquam principio

visionis, non possumus cum fundamento dicere lumen illud fuisse distinctum specie a lumine gloriæ Beatorum, solum quia in Paulo brevi tempore duravit, et in Beatis est æternum; nam eadem differentia inter visiones reperitur, et non propterea specie distinguuntur, quia visio quam habuit Paulus de se æterna erat, licet in Paulo viatore brevi tantum tempore Deus illam conservare voluerit, quod similiter de lumine dici potest, cum nulla major ratio corruptibilitatis, seu transitorii fluxus, in lumine quam in visione cogitari possit.

17. *Secundo, quia vel habet secum conjunctum infallibiliter effectum, vel non. Primum dici nequit, quia esset semper gratia efficax.* — Secundo, principaliter argumentor, interrogando an illa qualitas, quæ infunditur ut principium physicum talis actus, habeat infallibiliter conjunctum actum secundum, propter quem datur, vel possit de facto non sequi opus, etiamsi illa infundatur: neutrum enim dici potest consequenter juxta illam sententiam; ergo non infunditur talis qualitas. Probatur minor quoad priorem partem, quia si illud auxilium adjuvans per modum principii quoties infunditur habet conjunctum proprium actum, non est auxilium sufficiens, sed efficax; ergo tale principium seu qualitas non includitur in auxilio, tam sufficiente quam adjuvante in actu primo; unde consequenter sequitur per auxilium sufficiens non constitui physice potentiam in actu primo ad operandum, cujus contrarium illi auctores in argumentis suis supponunt, et ad veram sufficientiam auxilii necessarium videtur, juxta superius dicta.

18. *Non bene cohærebit cum libertate si illa conjunctio infallibilis cum effectu sit ex natura hujus qualitatis.* — Deinde contra illud primum membrum occurrit gravis difficultas, infra tractanda, de concordia auxilii efficaci cum usu libero; nam si illa qualitas infallibiliter secum inducit actum secundum, vel illud est ex intrinseca natura talis qualitatis determinantis voluntatem ad exercitium actus, vel illa infallibilitas aliunde provenit, scilicet ex præscientia Dei, non enim potest alia ratio cogitari. Si primum dicatur, recte quidem ex illo effectu distinguetur qualitas illa ab habitu, nam habitus non ita determinat potentiam, sed illo utimur cum volumus; tunc autem difficillimum est libertatem actus cum illa qualitate componere; quia infusio illius qualitatis non est formaliter et in se homini

libera, quia ad illam efficiendam non concurrunt etiam physice, ut supponitur, sed mere passive se habet recipiendo illam: in pura autem receptione passiva non est usus libertatis, ut sumitur ex Concilio Trident., sess. 6, c. 5, et can. 4. Neque etiam est illa infusio libera antecedenter, seu per denominationem ab aliqua prævia dispositione libera, propter quam illa qualitas infundatur, quia oportebit illam dispositionem esse supernaturalem, et consequenter a gratia excitante et adjuvante fieri, et tum redibit quæstio quodnam sit principium adjuvans ad illam dispositionem. Igitur necessario sistendum est in gratia prima adjuvante per modum principii physici, quæ non magis detur homini propter præviam dispositionem ejus, quam detur prima gratia excitans propter similem dispositionem; sicut enim prima excitatio non est libera homini ullo modo, ita neque prima infusio illius qualitatis quæ dicitur esse gratia adjuvans per modum principii physici. Ex quo sequuntur duo incommoda, unum est, illum cui non infunditur illa qualitas simpliciter, non habere auxilium sufficiens, quia sine illa non potest elicere actum, nec est in potestate libera ejus habere talem qualitatem, cum nihil possit libere agere, quo illam obtineat. Aliud inconveniens est, quia ille cui datur talis qualitas non libere operabitur, nam si illa qualitas determinat quoad exercitium actus voluntatem cui infunditur, ita infallibiliter ex intrinseca sua natura, ut non posset voluntas ei resistere, et actum cohibere, non apparet quomodo actus ille liber quoad exercitium prodeat; quas rationes hic amplius non prosequor, quia necessario sunt in sequentibus sæpius repetendæ, præcipue tractando de auxilio et concursu efficaci.

19. *Neque etiamsi illa connexio sit ex præscientia Dei.* — Si autem aliud membrum eligatur, nimirum, illam infallibilem connexionem inter qualitatem illam et consensum voluntatis non esse ex natura intrinseca talis qualitatis, sed ex præscientia, quia scilicet prævidens Deus voluntatem sic excitatam consensuram, si adjuvetur, infundit illi talem qualitatem, ut per eam sicut oportet operetur; quando autem prævidet non consensuram, etiamsi ei infundatur talis qualitas, tunc illam non infundit, non quia de se sine actu esse non posset, nec quia semel infusa non subiaceat quoad usum liberæ potestati voluntatis, sed quia in tali homine esset otiosa et inutilis; si hoc, inquam, dicatur, jam eligitur alterum membrum partitionis in primo dilem-

mate positæ, simulque illo modo facile salvatur libertas; tamen explicatio non est juxta sensum et principia auctorum contrariæ sententiæ, qui illam præscientiam non admittunt, ut videbimus. Et præterea non evacuat primam difficultatem tactam, quia si qualitas illa ex natura sua infundi potest potentiæ non operanti, nec ex vi illius statim operaturæ, de se non est qualitas pendens ab actuali operatione, neque requirens illam, ut in potentia sit et permaneat; ergo de se est qualitas habitualis, et verus habitus, et consequenter ejusdem speciei cum virtute infusa ad quam pertinet talis actus, immeritoque appellatur quasi transiens, cum non sit hæc ejus natura, quidquid sit de voluntaria infusione vel conservatione Dei cum tali præscientia, et non sine illa. Nam etiam habitum ipsum potest Deus non infundere adulto nisi præsciat illum statim in eodem momento operaturum cum illo, sicut verisimile est fuisse infusum Angelo, vel primo homini in sua creatione. Et declaratur amplius, nam si illa qualitas ex natura sua infundi potest voluntati non statim operanti, etiamsi de facto solum infundatur ei quæ præscitur operatura, nihilominus postquam fuerit semel infusa permanebit in potentia, quantum est ex natura sua, etiamsi potentia ab operatione cesset, quia non potest magis pendere ab operatione in conservari quam in fieri; ergo considerata illius natura, nihil habet in quo ab habitu differat.

20. *Dices: est habitus, ad illum tantum actum infusus, et qui eo elicit adimitur.* — Sed aliquis fortasse, argumento coactus, fatebitur qualitatem illam nihil aliud esse quam ipsum habitum, vocari autem transeuntem solum extrinsece, quia tunc non infunditur a Deo ut permaneat, sed solum ad illum actum, et quamdiu ille duraverit. Sic enim divus Thomas 2. 2, quæst. 173, art. 3, ad 2, sentit lumen gloriæ infusum Paulo in raptu, in specie et entitate fuisse idem quod est in Beatis, datum tamen esse per modum transeuntis, quia solum ad breve tempus datum est.

21. *Rejicitur hæc solutio.* — Verumtamen hoc imprimis est contra hypothesim quam in dispositione supponimus, nimirum, sermonem esse de actibus qui ab habitibus non eliciuntur; deinde frivolum et incredibile videtur dicere peccatori, quoties, prius tempore quam justificetur, elicit actum supernaturalem temperantiæ aut fortitudinis, vel penitentiæ imperfectæ, qua se remote disponit ad remissionem peccati, infundi habitus talium virtutum, et auferri statim ac cessat operari. Et

præterea in contritione, seu ultima ad gratiam dispositione, non habet locum illa responsio, quia tunc actus permanenter infunditur; ergo necessarium erit illam dispositionem elici ab ipso habitu ad quem ipsa disponit, et ratione cujus ipsa infunditur, quod repugnare, tractando de justificatione, probabimus. Nunc autem tanquam certum supponimus actum propter quem eliciendum datur auxilium gratiæ proxime adjuvantis, non posse esse rationem et causam propter quam tale auxilium datur, alioqui esset talis ratio vel causa, non ut factus per vires gratiæ, sed ut factus per solum liberum arbitrium, quod nemo dicet, qui Semipelagianum errorem omnino voluerit evitare.

22. *Aliæ confirmationes.* — Denique possunt ad hanc rationem confirmandam adduci omnia quibus supra probavimus, ad eliciendos actus supernaturales gratiæ excitantis, non esse necessariam, nec præcedere infusionem alicujus qualitatis, vel motionem quæ non sit actus vitalis. Nam est eadem vel major ratio, quia tam motus gratiæ excitantis quam actus proprii gratiæ adjuvantis supernaturales sunt, et effective a nobis fiunt, solumque differunt vel in majori vel in minori perfectione, quod parum refert ad necessitatem supernaturalis principii, vel in hoc quod illi sunt necessari, isti autem liberi, et ex hoc capite magis videtur repugnare impressio illius qualitatis actibus liberis, quam necessariis, ut explicatum est. Quod vero ad auctoritatem pertinet, talis qualitas prævia ad hos actus non majus habet fundamentum in Scriptura, Conciliis, vel Augustino, respectu illorum, quam respectu motuum gratiæ excitantis; nullam enim præviam gratiam in illis invenimus, præter inspirationes, illuminationes, et alias similes, quæ in actibus vitalibus consistunt, quod amplius ex solutione argumentorum constabit, quam commodius capite sequenti trademus.

CAPUT XIX.

SOLUM SPIRITUM SANCTUM IMMEDIATE ADJUVARE VOLUNTATEM UT PRINCIPALE PRINCIPIMUM PROXIME ET PHYSICE FACIENS SUPERNATURALEM ACTUM, QUANDO SINE HABITU ELICITUR.

1. *Probatum assertio, primo, ex superioribus capitibus.* — *Secundo, auctoritate Mendosæ.* — Hæc assertio sufficienti partium enumeratione ex discursu præcedentium capitum necessario concluditur. Nam ostensum est aliquod principium efficiens cum voluntate ta-

lem actum, et supplens defectum virium ejus, necessarium esse. Deinde probatum est hoc principium non esse motionem, vel qualitatem creatam quæ præcedat per modum actus vitalis et excitantis gratiæ, vel per modum actus primi a solo Deo infusi, et passive tantum in voluntate recepti; ergo necessarium est ut tale principium sit increatum; est ergo Deus ipse, seu Spiritus Sanctus. Atque ita videntur sentire de ultima dispositione ad gratiam multi ex auctoribus, qui negant illam effective procedere ab habitibus infusis, præsertim Mendosa in dicto quodlib. 2 ad finem, et Vega, lib. 6 in Trident., cap. 28, ubi non requirit aliam gratiam prævenientem creatam ad talem dispositionem præter excitantem, et ita exponit Scotum. Eadem autem ratio, vel certe major, in cæteris actibus supernaturalibus, qui tempore antecedunt habitus, locum habet.

2. *Hic modus agendi possibilis est.* — Possumus autem ulterius assertionem nostram confirmare, duo demonstrando. Unum est, hunc modum divini adjutorii esse possibilem, id est, non repugnare de potentia absoluta. Aliud est, etiam secundum legem ordinariam esse sufficientem, et modo loquendi Scripturarum et Patrum, et convenienti ordini divinæ providentiæ consentaneum. Priorem partem probavi de visione beatifica in particulari in 1 part., tract. 1, lib. 2, cap. 1, ubi dixi posse fieri ab intellectu creato, solo Deo cooperante, et specialiter influente cum illo, quam sententiam tenet etiam Fr. Joan. Vincent., de gratia Christi, quæst. 6, post quartam conclusionem; Vasquez, 1 part., disput. 46, cap. 2; Molina, 1 part., quæst. 12, art. 3, disputat. 2, qui plures auctores pro illa sententia referunt in 4, distinct. 49. Nemo autem negavit eandem esse vel majorem rationem de actibus viæ. Ratio autem communis omnibus est, quia nulla ratio repugnantiae vel implicationis contradictionis in hoc modo efficientiæ ostendi potest. Nam si qua cogitari valet, maxime erit quia vitalis actus, ut talis est, non potest fieri sine principio intrinseco et inhærente ipsi operanti, cujus contrarium ex illo efficientiæ modo sequi videtur. At hæc ratio nullius momenti est, et potest efficaciter in contrarium retorqueri, quia etiamsi solus Deus ad illum actum cum voluntate operetur, semper actus ille est ab intrinseco principio vitæ, nempe a voluntate cooperante cum Deo, et ex habitu ad illam denominatur vitalis, non ex habitu ad Deum; ergo non habet locum illa repugnantia.